

רבי אברהם צבי (משמאל), בבית הספר "אליאנס", בגדאד תרס"ב

בשנת תר"ל, שם למד תורה¹⁵⁰, והיה מצויין בלימודו וחרף נפלא. ונשא אשה, חורגתו של הרה"ג רבי אברהם [בן רבי יעקב] אבוחצירא ז"ל... ויקבע ישיבה עם כמה בחורים ללמוד עמיהם כל היום. ובשנת תרנ"ז יצא שד"ר לטבריה תכונן לערי עיראק, ושם כתבו דבה רעה עליו¹⁵¹, וכתבו רבני אר"צ [=ארם צובא] בשנת תרנ"ח לרבני טבת'ו [=טבריה] תבנה ותכונן, מכתבים וגזרות נח"ש [=נידוי, חרם, שמתא], נגד האנשים שהוציאו דבה רעה עליו, והמכתב הנזכר נמצא תחת ידי.

ושמעתי מפי ת"ח מחכמי טבריה, כי בבחרותו התבודד ארבעים יום, וגם בלילות היה ישן לבדו על מצבת התה"ק רמב"ה [=רבי מאיר בעל הנס] זיע"א, ויבקש מה' כי יפתח לבו בתורתו, ובליל יום הארבעים, נראה אליו בחלום התנא רמב"ה, ויודיעהו כי נתמלאה בקשתו. ושמעתי עוד, כי בעת פטירתו בבבל עיר מולדתו שנת תרנ"ח¹⁵², והיה בן מ"ב שנה כשנלב"ע, וראו על בשרו כתובת קעקע, ולא רצו לקוברו בקברי ישראל, אך הגאון ר' יוסף חיים ראש רבני בבל, הודיעם שיסירו מקום כתובת הנז' משרו

150 לכאורה לא רק בא"י למד תורה, כי עוד בעודו בבגדאד למד בישיבת הגרי"צ מרדכי. אולם שמא לימודו בישיבה היה לאחר העלילה, ראה להלן. ואם כנים הדברים, נמצא שלמד בישיבה אחר פטירת הריצ"ם, ולא קיבל ממנו תורה, אלא למד עם גדולי הישיבה, תלמידי הריצ"ם.

151 אין ר"ל שאנשי בבל כתבו עליו, אלא שם בבבל כתב כנגדו שד"ר אחר, ראה להלן.

152 טעה בזה גם בסמוך, האבצ"ן נפטר בשנת תרס"ח.

Jewish
לתמונה
די בומבי

148. וכה
עיר לא"י

ויקברוהו אז, ושמעתי כי ענין זה הובא בספר שו"ת 'רב פעלים' להרב הנזכר¹⁵³. מנוחתו כבוד בבבל, שנת התרנ"ח לב"ע, תנצב"ה".

אודות דבריו האחרונים, נראה כי לא היו ולא נבראו, והם כהמשך העלילות שהעלילו אודותיו אותם אנשי טבריה. אודות העלילה העיקרית, שהעלילו עליו השד"ר שלמה קיקי, לה האמינו חכמי טבריה, נמצא חומר רב בארכיון הראש"ל הגאון ר' יעקב שאול אלישר בביה"ס הלאומי, השופך אור על פרשה עגומה זו. אחר העיון בחומר, נמצא כי לבד מפלג מחכמי טבריה, כל גאוני ישראל שבאו בקשר עמו, עמדו לצדו, והחרימו ונידו את מעליליו.

באגרת מרן הגרי"ח שמקורה בארכיון הנ"ל¹⁵⁴, תוקף בחריפות את מוציאי הדיבה כנגדו, וממש ערך מערכה למען כבודו, וכפי הנראה ממכתבים רבים בארכיון הנ"ל. מספר פעמים חתם בהסכמות שונות בעדו. ואכן במכתב האבצ"ן להראש"ל היש"א ברכה¹⁵⁵, כתב: "ומעלת הרב רי"ח טוב הי"ו אשר מעולם לא הכניס עצמו בשום תגר מיום היותו עד היום הזה, ועם כ"ז מרוב אהבתו אותי אהבה עצמית, הוא וכל חו"ר בבל, וכל העם מן הקצה אל הקצה, על כן הוא נתקנא קנאת ה' צבאות, ולבש את הענין והמאורע הזה כאילו ידידיה הוא... שנס את מתניו וכתב מה שכתב על קיקי, ובאו אחריו הב"ד צדק הי"ו, והחכם באשי הי"ו, ומעלת האדונים שליחי כולל הי"ו, והדפיסו הודעות לאלפים ופזרו אותם לכל התפוצות, והנה אחת תו"ד [=תוך דנא]. והאמת כי אדבר אשר מרוב אהבה אשר אהבו אותי עדת בבל, הרבה פעמים הפצירו בי להיות להם חכם באשי ולא חפצתי...".

במכתב אחר להראש"ל¹⁵⁶, כתב: "כל סודותי צפונים ביד הרב הגדול רי"ח טוב הנז' כאדוני המלך, באשר הוא אוהב אותי כבנו, וכל רבני בבל ככך". גם שאר גאוני בגדאד כתבו כנגדם¹⁵⁷, והגה"ק ר' ששון ישראל ערך מכתב ארוך ומנומק להראש"ל יש"א

הזמנה להלולת רבי מאיר בעל הנס משד"ר
טבריה רבי אברהם צבי, בגדאד תרנ"ח לערך

153 לא נמצא לפנינו.

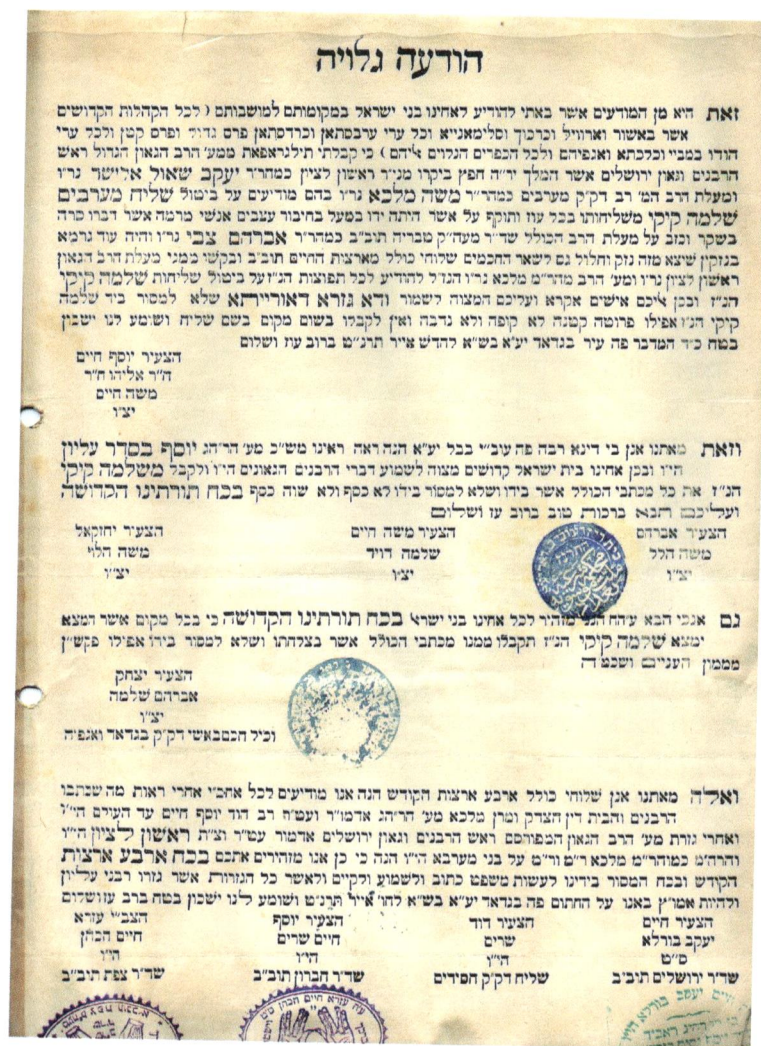
154 הובאה בקובץ 'מקבציאל', גל' לה, עמ' תקנו, איגרת כט.

155 ארכיון הראש"ל רבי יעקב שאול אלישר, ביה"ס הלאומי, מס' 1271/13.

156 ארכיון הנ"ל, מס' 1271/629.

157 במודעות שיצאו בבגדאד תחת הכותרות "הודעה גלויה"; "אזהרה גלויה", חתמו לטובתו בי דינא רבא דבגדאד, הגאונים ר' אברהם משה הלל, ר' יחזקאל משה הלוי, ור' משה חיים שמאש. במכתב מחאה מגאוני בגדאד לרבני טבריה, כתבו באריכות כנגד העלילה המרושעת, ותמחו על רבני

ברכה¹⁵⁸.

הדפס "הודעה גלויה", מכתבי גאונים בגדאד ושד"ר ערי הקודש בעד רבי אברהם צבי

טבריה, מה ראו להאמין לשטות זו (ראה מסמך מצורף להלן). על מסמך זה חתומים ששה עשר! מגדולי הגאונים בבגדאד, והם (לפי סדר חתימתם): ר' דוד חי מאיר, ר' ששון ישראל, ר' אברהם דנגור, ר' שמואל מג'לד, ר' יחזקאל עזרא הלוי, ר' משה חיים שמאש, ר' יחזקאל משה הלוי, ר' משה צדקה, ר' משה מוצפי, ר' יעקב חיים סופר, ר' משה רפאל חוצין, ר' חיים מעלם, ר' דוד עבדאלה סופר, ר' יחזקאל עזרא אליה, ר' מאיר גבריאלי, ור' ראובן בלבול. וראה 'מנחת יהודה' להגר"י פתייא, אות פז, וצ"ע על מי קאי.

158 כך עולה מתוך מכתב האבצ"ן, ארכיון הנ"ל, מס' 1271/1629.

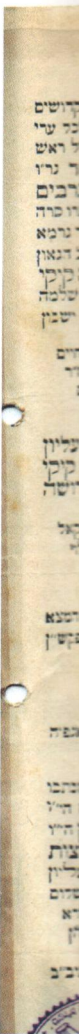
הגאון היע"ר כתב מכתב תוכחה ארוך ומופתי לרבני טבריה בעד האבצ"ן, ועל גודל חלול השם וחלול שם ערי ארץ הקודש, ואלו מקצת דבריו:

"אשר הסב רעש ומהומה בעירנו וישים יושביה כמרקחה, עד כי נתחלל כבוד התורה וכבוד קדושת הארץ בעבור השערוריה הזאת אשר הרעישה שמים וארץ. דברי הימים יורונו לדעת, כי כל מקום שנלחמו רבנינו בכלי נשק כאלה לא הצליחו, כי הן בעון המחלוקת בישראל היא אחד החסרונות הבולטים... לאשרנו הננו רואים כי רוב רבני הדור הזה משאם ומתננם בנחת. ואם כה יעשו הרבנים בחו"ל, על אחת כמה וכמה על הרבנים באה"ק לקרב לב אחינו אליהם באהבה ובמישור, הן חיי רוב יושבי הארץ תלואים אך בנדבות אחינו שבחו"ל אשר בעון אזלא ומדלדלא לרגלי צוק העתים האלה. ואם הדבר הזה לבדו יספיק להמעיט את הנדבות הזה, אם עוד נוסף לזה יסתבבו עוד סכסוכים בניהם, מה יאמרו משכילי הדור?! מהראוי להרבנים הנכבדים לזכור את כל אלה, ולשום על לב כי לא מצא הקב"ה כלי ברכה לישראל אלא השלום [עוקצין ג, ב], ות"ח מרבים שלום וכו' [ברכות סד, א]..."

האיש הזה [=האבצ"ן] אשר הגדיל לעשות בעד [עירכם], הפליא תושיה ויבצע גדולות ונצורות, והיום לא יאכל מפרי מעלליו ולא יקצור ברנה שכר פעולתו, אך ירבץ תחת משא היגון וישבע קלון ובוז. לא על מוציאי הדבה ההם [תלונתי], כי מודעת היא כי עקב הצדק שנאה, ועקב הגדולה קנאה, וע"כ גם נפש יקרה כזאת א"א להמלט מחמת מקנאים. אהבתו לפעול טוב צדק ויושר מבלי קוות תגמול, הם הם הסבו לא מעט שם 'תפארתו' (בהצט"ווג= עתון) ארץ) במקומות רבים. ולא להגיד תהלתו באנו היום, כי מודעת היא לכל מי שזכה לישב בחברתו שעות אחדות, וכל"ש [=וכל שכן] למי שישב עמו ימים ושנים כמעלתם..."

שקולו נא רבנים נכבדים, הככה יעשה לאיש נקי וצדיק מבלי חקירה ודרישה אלף אלפי פעמים, להוכיח במישור מה עול נמצא בו? ואם גם נאמר כי נמצא עולתה בו במקצת, ולא נגד ה' חלילה כ"א נגד כבוד הדר"ג נ"י, לוא יהיה כן! הלבעבור זה ראוי הוא לשפוך עליו כמים עברה בזרם אף כעל אחד החשכים וחדלי אישים? ואם קצור יקצרו כנפי האהבה לכסות גם על פשעים נקלים כאלה, איך תפארת אדם לעבור על פשע? הן ידענו כי לחליפות וצבא תמורות כל לבות בני אדם התעתדו, אך לא בפתע פתאום כחומר חותם להפך. חלילה לנו לצרור פשעים כאלה על לבבות אנשים חכמים ונבונים, חלילה לנו להרשיע גדולי חכמינו בחטאים לא לא יתגאלו במו גם חשכים, חלילה וחלילה! לא ולא! על כן בצדק נחזה כי עונו זה רק כפיס מעץ שטן הוא, כי יצית מדורת אש המחלוקת בין החכמים תופשי התורה למען נהיה לשמצה בקמינו ח"ו..."

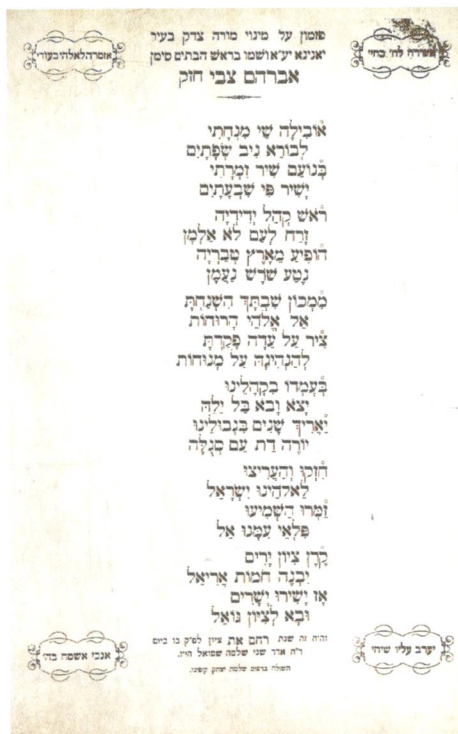
כאמור לעיל גם גאוני ארם צובא חתמו כנגדם, ובמודעות מיוחדות נתפרסמו חילופי מכתבים בין רבי יוסף דוד אבואלעפיא מטבריה, ובין רבני אר"צ רבי שלמה צפצ"ה ורבי יצחק לבטון בענין זה. העתקי מכתבי גאוני אר"צ נעתקו בכת"י האבצ"ן למען הראש"ל היש"א ברכה.

שה עשר!
אברהם
ר' משה
עבדאלה
פתייא,

במודעה תחת הכותרת "וכל העם ישמעו ויראו ולא יזידון עוד", יצאו גאוני ארץ הקודש להגן על האבצ"ן ופרסמו חרם על מתנגדיו. על הכרוז חתומים: רבי יוסף דוד אבואלעפיא - הרב הראשי של טבריה; רבי יעקב שאול אלישר - הראש"ל בירושלים; רבי אליהו סלימאן מני - הרב הראשי של חברון; רבי רחמים יוסף פראנקו - מחברון, ורבי רפאל יצחק ישראל - הגאב"ד ירושלים.

לאחר שוך המחלוקת לא חזר הרב האבצ"ן לטבריה, והחליט להשתקע בבגדאד¹⁵⁹. במכתב ששלח מבגדאד הגה"ח ר' צדקה חוצין לידידו היע"ר בחודש חשון תרס"ה, נאמר כי חכם אברהם צבי, חילה פניו לכתוב להיע"ר שישתדל בעניין גט לאשה אחת.

פזמון לכבוד מינויו של רבי אברהם צבי לרבה של יאנינה (תרמ"ט)

גם בדרשה שנשא הרי"ח שרים בשנת תרס"ה בבגדאד, בפני רבים מגאוני העיר ובראשם מרן הגרי"ח, נזכר האבצ"ן לשבח¹⁶⁰, וז"ל: "חיבת עין ימיני, ידידי וחמודי אהובי כלבבי, צבי כאריה וכלביא, חד מנייהו כתרי מינן, בצל שדי יתלונן, מעלת הרב המופלא ומובהק בתורה, שד"ר חמת זו טבריא, חכים חכימא, אחד היה אברהם, צבי הוא לכל הארצות, נפשו חשקה בתורה לעבדה ולשמרה, ולכל גל וגל מנענע לו ראשו, נפשי קשורה בנפשו, נזר אלהיו על ראשו. ואהה על נפשות הבוגדי און מעלבונן של צדיק, לזכר עולם יהיה צדיק, אברהם זקן זה קנה חכמה מאד נעלמה, אשריך אברהם אבינו שיצא זה מחלצין ואשרי יולדתו, מכין תבל בחכמתו ותבונתו. אנא דאמרי אנא ה', השב להם [גמולם] בראשם וכמעשה ידיהם תן להם, אויביו ילבשו בושט ועליו יציץ נזרו. וקל כצבי ילך בכחו זה, ותורתו מגינה עליו..."

¹⁵⁹ כך מבואר במכתבו להיש"א ברכה, מיום י סיון תר"ס, (ארכיון הנ"ל, מס' 1271\629-4), וז"ל: "ועתה הנני מגלה לאדוני המלך דוקא, כי עוד לא אזוז מבבל בשום אופן שבעולם, ומוכרח לקבוע דירתי פה, כי כן הראו לי מן השמים. אך בזאת בקשתי שטוחה לפני אבימל"ך, כי יחוס וירחם עלי להצילני מיד הפושעים והמורדים בני נעות המרדות, אשר זה רבות בשנים המה ממרמרים את חיי ומבקשים לעקור אותי מן העולם. אי לזאת הנה יחידי סגולת בבל (וחמיה) [חכמיה] ורבינה, ובראשם אדמו"ר רי"ח טוב הי"ו, מסכ"ם ומערי"ב שלא אזוז מבבל..."

¹⁶⁰ 'דבר יוסף', "מכון הכתב", ירושלים תשמ"ז, עמ' 288.